INFORMATIEVERSLAG 1

Inleiding

Op 31 maart 2014 heeft de gemeenteraad van Enschede mij benoemd tot informateur.

Als verkenner heb ik van 26 tot en met 28 maart 2014 al vertrouwelijke gesprekken gevoerd met vertegenwoordigers van de tien op 19 maart gekozen gemeenteraadsfracties. Deze gesprekken heb ik als open en constructief ervaren.

Daarnaast heb ik met de burgemeester gesproken over het proces en de informatievoorziening.

De conclusies en aanbevelingen in dit verslag zijn gebaseerd op deze gesprekken en de informatie die ik daarna nog gevraagd en gekregen heb. De ondersteuning van de griffie bij dit alles was voortreffelijk.

In de gesprekken zijn de volgende vragen aan de orde geweest:

1. Welke coalitie moet er komen op basis van de verkiezingsuitslag.
2. Welke lastige punten zijn te verwachten tussen mogelijke coalitiepartijen.
3. Waar moet het coalitieakkoord aan voldoen qua vorm en onderwerpen.
4. Hoe moet het informatieproces ingericht worden.

Hierna doe ik op hoofdlijnen verslag van de informatie die ik gekregen heb. Daarna volgen mijn conclusies. Tot slot volgt mijn advies.

1 Welke coalitie

De verkiezingsuitslag is niet zodanig dat daaruit 1 op 1 een voor de hand liggende coalitie afgeleid kan worden. Het is niet echt duidelijk waarin de kiezersverschuiving zijn oorzaken vindt. Het gaat vermoedelijk om een mix van de landelijke trends en plaatselijke onderwerpen als bijvoorbeeld het vliegveld. Wel rijst uit de verkiezingsuitslag het beeld van een sociaal liberale coalitie met een lokale partij op.

In meer algemene zin zijn de volgende vertrekpunten voor de samenstelling van de coalitie besproken:

- Recht doen aan de winnende partijen.
- Een stabiele en brede coalitie met voldoende meerderheid. Dat is van belang in verband met de zware dossiers die de komende periode op de gemeentelijke tafel liggen.
- Politiek evenwicht.
- Een mix van bestuurlijke continuïteit en een vernieuwingsagenda.
- Voldoende programmatische overeenstemming op belangrijke dossiers als financiële soliditeit, het zorg-en participatiebeleid en de economische agenda.
- Voorkeur voor vijf wethouders, maar de optie van zes wethouders is bespreekbaar.

- Als het kan 1 coalitiepartner die een verbinding heeft met de huidige regeringscoalitie.
- Er moet chemie zijn of kunnen groeien tussen collegeleden mede met het oog op de gewenste verandering van bestuursstijl en de daarvoor benodigde competenties.
- Partijen willen met elkaar (in beslotenheid) het gesprek aan kunnen gaan of de voorgedragen wethouderskandidaten aan dit profiel kunnen voldoen. Daarbij kan geen sprake zijn van een vorm van vetorecht.

Op basis hiervan hebben partijen hun gedachten over de samenstelling van de coalitie geconcretiseerd. Sommige partijen hebben een duidelijke voorkeur voor 1 bepaalde samenstelling van de coalitie. Voor andere partijen zijn meerdere opties open, maar wel met een bepaalde voorkeur.

Mijn conclusies :

- De gewenste en brede coalitie zou getalsmatig meer dan marginaal uit moeten komen boven de 20 zetels die nodig zijn voor een meerderheid in de gemeenteraad.
- De huidige coalitie heeft geen meerderheid meer. Voortzetting van de huidige coalitie aangevuld met een of meerdere partijen doet geen recht aan de verkiezingsuitslag.
- Alle partijen hebben uitgesproken dat D66 en BBE deel zouden moeten uit maken van de coalitie. De meest genoemde derde partij is het CDA, die qua zetelaantal gelijk is gebleven. Deze drie partijen werden wel de “as” van de coalitie genoemd en hebben samen 17 zetels.
- De fracties OPA en Enschede Anders willen niet aan de coalitie deelnemen.
- Groen Links wil alleen aan een coalitie deelnemen die bereid is het standpunt met betrekking tot de luchthaven geheel te herzien. Daar zie ik geen draagvlak voor.
- De PvdA heeft al een paar keer op verkiezingsrij zetels in moeten leveren. Het ligt daarom niet voor de hand om de PvdA in dit stadium al bij de coalitiebesprekingen te betrekken.
- Met mede winnaar SP erbij zou de coalitie een meerderheid van 22 zetels hebben. Op dit moment zie ik nog geen mogelijkheden om de grote programmatische verschillen (bijvoorbeeld in het sociale domein en de sociale woningbouw) met de andere mogelijke coalitiepartijen te overbruggen.
- De Christen Unie wordt door vrijwel alle partijen genoemd als potentiële coalitiepartner. Samen met D66, BBE en CDA zou er met de CU een raadsmeerderheid zijn van 20 zetels. Dat is te marginaal, zodat er nog een vijfde partij bij moet. Met de VVD (ook een liaison met Den Haag) ontstaat er een raadsmeerderheid van 24 zetels. En dat is voldoende, maar biedt ook nog voldoende ruimte aan de oppositie.
- De eerste onderhandelingen zouden moeten gaan met D66, BBE, CDA,VVD, CU. Als deze niet tot resultaten leiden is het een optie om SP en/of de PvdA bij de onderhandelingen te betrekken.

2 Lastige punten

Het grootste issue is het vliegveld. Daarnaast zijn er de noordelijke ontsluiting van Enschede (NOEK) en de Usseler Es.

Als de CU gaat deelnemen aan de coalitie onderhandelingen komt daar de zondag openstelling van winkels bij evenals het standpunt over de wietteelt.

De meeste partijen hebben aangegeven dat er geen eenzijdige en overheersende focus op de “lastige punten” moet zijn, omdat dit het zicht kan ontnemen op andere voor de stad belangrijke dossiers, zoals de hoge werkloosheid.

Mijn conclusies:

- Met een “dogmatische” opstelling zijn de verschillende opvattingen niet te overbruggen.
- Bij het vinden van oplossingen moet rekening worden gehouden met de spanning tussen een betrouwbare overheid enerzijds en een politieke vernieuwingsagenda op basis van de verkiezingsuitslag en maatschappelijke ontwikkelingen anderzijds.
- Er is bij de potentiële coalitiepartners bereidheid om op open wijze naar bestuurlijk verantwoorde oplossingsrichtingen te zoeken.
- Het gaat hierbij niet alleen om het vliegveld, maar ook om de NOEK (een belangrijk punt voor BBE). Aspecten die hierbij een rol spelen liggen in het verlengde van de ontsluiting van het vliegveld en de mogelijke hinderproblemen voor de UT.
- De Usseler Es hoort mijns inziens bij de afspraken over de financiële kaders.

3 Vorm en inhoud van het coalitieakkoord

Alle partijen zijn het erover eens dat er een akkoord op hoofdlijnen moet komen en hebben naast de onder punt 2 genoemde punten in grote eensgezindheid de volgende onderwerpen aangedragen:

- Financiële soliditeit inclusief grondbeleid. Geen lastenverzwaring voor burgers en middelen vrijmaken voor de nieuwe politieke agenda.
- Verdere versterking van de sociaaleconomische infrastructuur en fors inzetten op het terug dringen van de hoge werkloosheid.
- Het zorg- en participatiedossier en de daarvoor te agenderen uitgangspunten, zoals binnen de budgetten van het rijk blijven of gemeentelijke middelen bijpassen.
- Duurzaamheidbeleid verder concreet uitwerken.
- Onderwijs inclusief de aandacht voor het gemiddeld opleidingsniveau in Enschede, de hoge jeugdwerkloosheid en de kwaliteit van het (beroeps-) onderwijs.
- De bestuurscultuur mede in relatie tot de concrete uitwerking van de burgerparticipatie.

Mijn conclusies :

- Het coalitieakkoord moet globaal zijn en vertrouwen tussen partijen uitstralen, ruimte geven om adequaat in te kunnen spelen op de continu veranderende maatschappelijke en politieke omstandigheden en getuigen van een open bestuurstijl.
- Over de hiervoor benoemde lastige punten moeten bestuurlijk verantwoorde knopen worden door gehakt.
- Versterking van de (sociaal-) economische infrastructuur is heel belangrijk
- De ernst van de problemen waar Enschede voor staat wordt breed gedeeld en heeft voor alle partijen prioriteit . Uiteraard is er verschil in opvattingen hoe deze problemen het beste aangepakt kunnen worden.
- De onderwerpen zijn globaal benoemd en moeten in de agendering uitgewerkt en van de noodzakelijke informatie voorzien worden.

4 Het informatieproces

Drie onderwerpen zijn hierbij aan de orde.

1. De openbaarheid van de onderhandelingen

Een paar partijen hebben daar twijfel bij, maar de meeste durven het aan, uitgezonderd als het om de “poppetjes” gaat. De partijen die er voor zijn, vinden een openbaar proces passen bij de voorgestane stijl van besturen in relatie tot de burgerparticipatie. Het laat de burger ook de processen zien waarin partijen met elkaar tot oplossingen en compromissen komen. Mijn conclusie is dat er politieke bereidheid is om de onderhandelingen in het openbaar te voeren. Er moeten wel duidelijke afspraken gemaakt worden tussen partijen over de spelregels tijdens het proces; bijvoorbeeld over de omgang met de (sociale) media.

2. De volgorde van de behandeling van de onderwerpen

Het wordt verstandig gevonden om het informatieproces te beginnen met de twee onderwerpen die van invloed zijn op de verdere besprekingen, namelijk de financiële kaders en de hier boven genoemde discussiepunten.

3. De procedure

Op 7 april aanstaande beraadslaagt de gemeenteraad over dit verslag. Inmiddels wordt er ambtelijk al gewerkt aan de voorbereiding van de concept agenda met onderleggers voor de besprekingen over het coalitieakkoord.

Conform het reglement van orde breng ik op enig moment het eindverslag uit. Als er een coalitieakkoord is komt er een voorstel om een formateur te benoemen. Als er geen akkoord is kan de raad besluiten een nieuwe informateur te benoemen.

Mijn advies

Al het bovenstaande kort samenvattend luidt het advies als volgt:

- Laat in eerste instantie D66, BBE, CDA, VVD en CU rond de tafel gaan zitten.
- Maak afspraken over de openbaarheid van het proces en de bijbehorende spelregels.
- Bespreek eerst de financiële kaders en de dossiers waar de grootste politieke meningsverschillen over bestaan.
- Besluit of de uitkomst van de gesprekken voldoende basis biedt voor verdere onderhandelingen.
- Bespreek in de tweede fase van de onderhandelingen op hoofdlijnen de portefeuille verdeling. De reden daarvoor is dat partijen op basis daarvan hun wethouderskandidaten kunnen selecteren.
- Fase 3 bevat de inhoudelijke besprekingen.
- In fase 4 kan in beslotenheid gesproken worden over de voor te dragen wethouders.
- De laatste fase is het eindverslag met het voorstel aan de gemeenteraad om een formateur te benoemen.

Zutphen, 3 april 2014

Annelies Verstand-Bogaert